

पनौती नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ४

संख्या : ३

मिति : २०७७/०५/२८

भाग-२

पनौती नगरपालिकाको

सहकारी नीति २०७७

१. पृष्ठभूमी

पनौती नगरपालिका क्षेत्रभित्रका सहकारीहरु मार्फत सामाजिक, आर्थिक एवं चौतर्फी विकासमा योगदान गर्न नगरक्षेत्रभित्र संचालनमा आएका सहकारी संस्थाहरुलाई सुशासन कायम राखी जवाफदेही बनाउन आवश्यक देखिएकोले,

सहकारी संस्थाहरूलाई प्रचलित सहकारी ऐन कानून र सहकारीका आधारभूत मूल्य मान्यता र सिद्धान्तहरूको अनुशरण गर्दै नगरक्षेत्रको आर्थिक विकासमा सहकारीको भूमिकाको महत्वलाई दृष्टिगत गर्दै तिनका योगदानले नगरवासीहरूको उन्नतस्तरको जीवनस्तर यापन गर्न सक्षम बन्न सक्नु भन्ने उद्देश्यले संघिय, प्रदेश र नगरको सहकारी ऐन २०७४ बमोजिम सहकारी संस्थाहरूको कामलाई व्यवसायिक बनाई र प्रभावकारी सिद्ध गर्न नगरभित्रका सहकारी संस्थाहरूको लागि स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ११(ख) तथा पनौती नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन २०७५को दफा ४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि पनौती नगरकार्यपालिका बैठकले मिति २०७७/०५/२५ को बैठकले यो नीति स्वीकृत गरेको छ । यो नीति नगर कार्यपालिका बैठकले निर्णय गरेका मितिदेखि पनौती नगरपालिका क्षेत्रभित्रका सहकारी संस्थाहरूमा लागू हुनेछ ।

२. हाम्रा प्रयत्नहरू र वर्तमान अवस्था

संघीय तथा प्रदेश तहमा सहकारी ऐन, नियमावली जारी भएसँगै पनौती नगरपालिकाले पनि नगर सहकारी ऐन २०७४ जारी गरि सकेको अवस्था छ । नगरकार्यपालिकाको बोर्ड बैठकद्वारा नगरस्तरीय सहकारी समिति गठन भई क्रियाशिल हुँदै आएको छ । पनौती नगरपालिकाक्षेत्रभित्र हालसम्म १४३ वटा विभिन्न प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरू क्रियाशिल भएको अवस्था विद्यमान छ । कार्यपालिका बैठकले रजिष्टार समेत तोकेको अवस्था छ । नगर स्तरिय सहकारी समिति अन्तर्गत विभिन्न विषयगत समिति समेत बनेका छन् । नगर स्तरिय सहकारी समितिले आफ्नो आयोजनामा विभिन्न गोष्ठी, कार्यशाला र आवश्यकता अनुरूप बैठकहरू सम्पन्न गरेको छ ।

३. अवसर

सहकारी चेतना, उपयुक्त कार्य वातावरण, उपलब्ध समुदायमुखी संस्था, विषयगत संघहरूसँगको आवद्धता, माथिल्ला तहमा नेतृत्व स्थापित, पूँजीको उपलब्धता र पहुँच, स्थानीय साधन श्रोतको अधिकता, ठूला वजारसँगको निकटता ।

४. हाम्रा देखिएका समस्या र चुनौतीहरु

सहकारी क्षेत्रको विकास गर्न संघीय तथा प्रदेशस्तरमा समेत प्रयास र पहलकदमी हुँदै नभएका होइनन् । यति मात्र नभएर स्थानीय तहमा समेत सहकारी क्षेत्रको विकासको लागि धेरै प्रयत्न भएका छन् । समय सापेक्ष सहकारीहरुको दर्ता, संचालन, सेवा केन्द्र स्थापना, नियमन, अनुगमनमा एकरूपता ल्याउन अभै सकिएको छैन । वित्तीय सुशासन, स्वनियमन, वित्तीय कारोवारको सुव्यवस्था गर्नकोलागि अभै धेरै काम बाँकी रहेको छ । सहकारीको उर्वर भूमी पनौतीमा सहकारी विकास र प्रवर्द्धनको लागि सहकारी शिक्षालाई सही ढंगले सदस्यहरु सामु पुऱ्याउन नसकेको तितो यथार्थ हामी सामु छ । यसले सहकारीको मूल मर्म र उद्देश्य नै मर्नसक्ने खतरा विद्यमान छ । व्याजदरमा एकरूपता नुहँदा सदस्यहरुले मारमा परेको महशुस गर्न सक्ने सम्भावना नकार्न सकिने स्थिति पनि छैन । प्राय सबै सहकारीहरु आफ्नो उद्देश्य अनुरूप संचालन भएका छैनन् । विषयगत सहकारीहरुलाई हेर्ने स्पष्ट दृष्टिकोणको अपुरो छ ।

५. सहकारी नीतिको आवश्यकता

सहकारी प्रति जनताको चासो र विश्वास बढ्दै गएको छ भने, संघले समेत संवैधानिक रुपमै राष्ट्रिय विकासको एक मुख्य आधारको रुपमा सहकारीलाई महत्व दिएको छ । भनै पनौतीको सन्दर्भमा त सहकारीहरुको उर्वर भुमी नै भएकोले नगर क्षेत्रका बासिन्दाहरुको जीवनस्तर उठाउन सहकारीहरुको भूमिकालाई नजरअन्दाज गर्न सकिदैन ।

गरिवी न्यूनीकरण, उत्पादनका क्षेत्रहरुको खोजी र तीनमा सुरक्षित लगानी गर्न, उद्यमशिलताको विकास, सामाजिक उत्तरदायित्वमा सहभागिता जनाउन, कृषि, पर्यटन, व्यापार, दुध, शिक्षा, स्वास्थ्य, संचार र अन्य उद्योगहरुमा सहकारीको सहभागिता गराउन, सहकारीहरुलाई सवल र सक्षम बनाउन, नगरको आर्थिक, सामाजिक लगायतका विकासमा योगदान पुऱ्याउन, सहकारी अभियानलाई आफ्नो उद्देश्यमा पुग्न सहज पार्न, स्थानीय उत्पादनमा वृद्धि गर्न, सहकारी व्यवसायलाई सदस्य र समुदायको सेवाप्रति केन्द्रित गर्न, शुसासन, क्षमता अभिवृद्धि, विधागत

सहकारीविच नीति नियममा एकरूपता ल्याउन पर्ने जरुरी देखिंदा सहकारी क्षेत्रको विकासको लागि सहकारी नीति आवश्यकता महशुस गरिएको हो ।

६. लक्ष्य

- क. सचेत सुसंस्कृत नागरिक समाजको निर्माण गर्ने ।
- ख. स्वावलम्बनको विकास गर्ने ।
- ग. आपसी सद्भाव र सहकार्यको विकास गर्ने ।

७. नीतिका उद्देश्यहरु

१. विधागत सहकारीहरुको संचालन र सेवामा एकरूपता ल्याउने ।
२. सर्वसाधारणको सहकारीमा पहुँच पुऱ्याई उनिहरुको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन सहकारीको भूमिका वढाउने ।
३. सहकारी क्षेत्रलाई स्वच्छ, प्रभावकारी, स्वस्थ प्रतिस्पर्धी र गुणस्तरीय सेवा प्रदायक संस्थाको रूपमा विकास गर्ने ।
४. सहकारी क्षेत्रको प्रभावकारी नियमन , अनुगमन गर्ने ।
५. सहकारीको संख्या निर्धारण गर्ने ।
६. सहकारीकर्मिहरुको सहकारी संचालनका मापदण्डहरु, सहकारी ऐन, नियमावली, नीति र आचार संहिताको पालनामा जिम्मेवार बनाउने ।
७. विषयगत सहकारीको दोहोरो सदस्यता खारेजीको लागि सहकारी ऐन बमोजिम कदम चाल्ने ।
८. सहकारी क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धनको लागि नीतिगत प्रबन्ध गर्ने ।
९. उद्देश्य र कार्यक्षेत्रको विश्लेषणको आधारमा सहकारीहरुलाई एकिकरण गर्न जोड दिने ।

८. प्राथमिकताका क्षेत्र

कृषि उत्पादन, आत्मनिर्भर स्वावलम्बी नागरिक निर्माण, विकास निर्माणमा स्थानीय सहकारीको परिचालन , साभेदारी र सहकार्य प्राथमिकताका क्षेत्रहरु हुनेछन ।

९. नीतिहरु :

१. शेयर पूँजी सम्बन्धि नीति :

- क) संस्थाले जारी गर्ने कूल शेयरपूँजीको रकम संस्थाको विनियममा अनिवार्य उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- ख) संस्था दर्ता गर्न आवेदन गर्दा कूल शेयर पूँजीको अनिवार्य उल्लेख भएको हुनुपर्नेछ ।
- ग) प्रस्तावित सदस्यहरुले खरीद गरेको शेयर पूँजीको नाम समावेश गरि विवरण तोकिएको ढाँचामा दर्ताको आवेदन साथ पेश गर्नुपर्नेछ ।
- घ) संस्था दर्ताको बेला चुक्ता शेयर पूँजीको रकम कुल शेयरको पूँजीको कम्तीमा २० प्रतिशत हुनुपर्नेछ ।
- ङ) साधारण सभाबाट बहुमतले विनियम संशोधन सहितको निर्णयले मात्र शेयर पूँजी वृद्धि गर्न सकिनेछ ।
- च) एउटा प्रारम्भिक संस्थाले अर्को प्रारम्भिक संस्थाको शेयर खरीद गर्न वा सो संग वचत तथा ऋणको कारोवार गर्न पाउनेछैन ।

२. दर्ता संचालन सम्बन्धि नीतिहरु :

- १) संस्था दर्ता गर्ने आधार : कुनै पनि सहकारी संस्था दर्ता गर्नको लागि देहायका आधारहरु हुनु बान्छनिय छ ।
 - क. बसोबासको आधार : कुनैपनि सहकारी संस्था दर्ता गर्न चाहाने ब्यक्ति पनौती नगरपालिकाको स्थायी बासिन्दा हुनुपर्नेछ ।
 - ख. पेशा र पेशागत संगठनको आधार : अन्यत्र स्थायी ठेगाना भएतापनि कुनै पनि पेशा गरि बस्नेको हकमा पेशागत सहकारी गठन गर्न पाउने छ ।
 - ग. संस्थागत आधार : नगरस्तरीय रुपमा स्थापना भई संचालन भएका विषयगत सहकारीहरु न्यूनतम १२ वटा एकआपसमा मिलि विषयगत संघ गठन गर्न सक्नेछन् साथै ५ वटा विषयगत संघ एक आपसमा मिलि नगरस्तरीय सहकारी संघ गठन गर्न सक्नेछन्।
 - घ. माथि ग. मा उल्लेख भए बमोजम गठन हुने विषयगत संघको संघको मुख्य कार्य साभेदारी व्यवसाय अन्तर्गत उत्पादन, प्रशोधन, बजारीकरण, वित्तीय

अभावको परिपूर्ति, नेतृत्व क्षमता विकास, संस्थागत क्षमता विकास, सहजीकरण र समन्वय गर्नु हुनेछ ।

३. संस्था एकरूपता सम्बन्धि नीतिहरु : नगर क्षेत्रभित्र रहेका सबै प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरुले दृष्यमा एकरूपताको लागि निम्नानुसारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

क) संस्थाको नाम : १. कुनैपनि संस्थाको नाम नेपाली शब्दबाट राखिनुपर्नेछ । अन्य भाषिक नाममा कुनैपनि संस्था दर्ता हुने छैन ।

२. दर्ता भैसकेको नामबाट अर्को संस्था दर्ता गरिनेछैन ।

ख) संस्थाको लोगो : १. संस्थाको प्रकृति अनुसार लोगोको ढाँचा तयार गर्नुपर्नेछ ।

२. लोगो पनौती नपाको लोगोको पृष्ठभूमिमा अभियानको साँकेतिक स्वरुप भएको संस्थाको लोगो बल्नेछ । आफ्नो विशिष्ट पहिचानलाई लोगो भित्र समावेश गर्न पाइनेछ ।

ग) लेटरप्याड, रंग र साइनवोर्ड :

१) A4 साइजमा संस्थाको लेटरप्याड हुनुपर्नेछ । लेटर प्याडमा संस्थाको लोगो, ऐक्यवद्धता लोगो, स्थापना मिति अंकित गरेको हुनुपर्नेछ ।

२) लेटर प्याड सेतो पृष्ठभूमिमा हरियो र रातो रंग हुनुपर्नेछ ।

घ. साइन बोर्ड : १) साइनबोर्ड हरियो पृष्ठभूमिमा सेतो रंग प्रयोग गरेको हुनुपर्नेछ ।

२) साइनबोर्डको साइज साइन बोर्ड राख्ने ठाँउको प्रकृति अनुसारको बोर्डको साइज बनाउन सकिनेछ ।

३) साइनबोर्डमा संस्थाको दर्ता नं, स्थापना मिति आदी अंकित गरेको हुनुपर्नेछ ।

४. व्यवसाय दर्ता , सूचिकरण र अद्यावधिक र कार्यक्षेत्र निर्धारण, लेखापरिक्षण सम्बन्धि नीतिहरु :

- क. यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र दर्ता भै संचालन भएको कुनैपनि प्रकृतिको संस्थाले नगरपालिकामा अनिवार्य रुपमा व्यवसाय दर्ता गरेको हुनुपर्नेछ । यस वापत लाग्ने दस्तुर नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- ख. कुनैपनि संस्था नगरपालिकाको सहकारी शाखामा सूचिकृत हुनुपर्नेछ ।
- ग. संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्ष भित्र आफ्नो व्यवसायलाई आ.व. समाप्त भएको मितिले ३ महिना भित्र अद्यावधिक गरिसक्नुपर्नेछ ।
- घ. नगरपालिका क्षेत्रभित्र केन्द्रिय कार्यालय रहेको तर कार्यक्षेत्र नगरवाहिर समेत भएको संस्थाले नियमित रुपमा आफ्ना प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिनाभित्र अनिवार्य रुपमा नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- ङ. कार्यक्षेत्र वाहिर केन्द्रिय कार्यालय भएतापनि नगरको कुनै वडामा सेवा केन्द्र संचालन गर्न परेमा त्यस्ता संस्थाले नगरपालिकाबाट स्विकृत लिनु पर्नेछ । यसरी स्विकृत लिंदा लाग्ने दस्तुर नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- च. १. संस्थाको साधारण सभाले लेखापरिक्षक र निजको पारिश्रमिक निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।
२. नगरपालिकाले अन्तिम लेखापरिक्षणको लागि रजिष्टर्ड लेखापरीक्षकलाई सुचीकृत हुन सार्वजनिक सूचना गर्नेछ ।
३. सूचीकृत प्रचलित कानूनले योग्य ठहर्‍याएको लेखापरीक्षकमध्येका लेखापरिक्षकबाट लेखापरिक्षण गराउनुपर्नेछ ।
४. संस्थाको साधारण सभाले निर्णय नगरेको अवस्थामा समेत सूचीकृत लेखापरीक्षकबाट लेखापरिक्षण गराउनु परेमा नगरपालिका सहकारी शाखाको सहमति लिनुपर्नेछ ।
५. नेपाल सरकारबाट अनुमति प्राप्त रजिष्टर्ड लेखापरिक्षकहरु मध्येबाट कुनै संस्थाको साधारण सभाले लेखापरीक्षक नियुक्तिको लागि किटानी निर्णय गरेमा सो को जानकारी गराई लेखापरिक्षण गराउन वाधा पर्नेछैन ।

५. सदस्यता सम्बन्धि नीति :

- क) कुनैपनि व्यक्तिले एउटै प्रकृतिको संस्थाको सदस्यता एक भन्दा बढी संस्थामा लिन पाउने छैन।
- ख) संस्थाको सदस्यता दिइसकेपछि सहकारी शिक्षा सम्बन्धमा आफ्ना सदस्यलाई अनिवार्य रूपमा अभिमुखीकरण गर्नुपर्नेछ।
- ग) संस्थाले गरीब, महिला, अपाङ्ग, सीमान्तकृत, भूमिहीन, पिछडिएका वर्गका सदस्यहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने गतिविधिहरू तत्परताका साथ संचालन गर्नुपर्नेछ।
- घ) सहकारीले आफ्ना सदस्यहरूलाई अनिवार्य रूपमा स्वास्थ्य बीमा गर्न सहजीकरण र अगुवाई गर्नुपर्नेछ।
- ङ) कुनैपनि व्यक्तिको स्थायी ठेगाना जहाँ भएपनि कार्यरत संस्था रहेको कार्यक्षेत्रमा रहेको जुनसुकै एक विषयगत सहकारीको सदस्य बन्न बाधा पर्नेछैन।

६. शुल्क, छुट र सुविधा सम्बन्धि नीति :

सहकारी संस्थाको एकरूपता : वासलात वर्गीकरणका आधारमा

- क. १ करोडसम्मको लागि १ हजार
- ख. १ करोड १ देखि ५ करोड सम्म २ हजार
- ग. ५ करोड १ देखि १० करोड सम्म ३ हजार
- घ. १० करोड १ देखि २५ करोडसम्म ४ हजार
- ङ. २५ करोड १ देखि माथि ५ हजार वार्षिक
- च. सेवाकेन्द्र संचालन भएका संस्थालाई वार्षिक ५ हजार
- छ. विशुद्ध समुदायमा आधारित महिला, अपाङ्ग, कृषि, दुग्ध सहकारीलाई वार्षिक अद्यावधिक शुल्कमा ५० प्रतिशत छुट दिइने तर त्यस्तो छुट पाउन न्यूनतम १०० जना सदस्य हुनु बाञ्छनिय हुनेछ।

७. संचालक र लेखा समितिको गठन सम्बन्धि नीति :

- क) एकासगोलवाट एक भन्दा बढी व्यक्ति एकै संस्थाको संचालक वा लेखा समितिको कुनै पदको निर्वाचनमा उम्मेदवार हुन पाउने छैन।

- ख) कुनैपनि संस्थाले सचिवालय गठन गर्न पाउने छैन । तर पदाधिकारीको संरचना बनाउन यसले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- ग) कुनैपनि संस्थाको संचालक कार्यकारी पदमा रहन पाउने छैन ।
- घ) कुनैपनि संस्थाको संचालकको एकासगोलको परिवारको सदस्य उक्त संस्थाको प्रमुख कर्मचारी हुन पाउने छैन ।
- ङ) कुनैपनि राजनीतिक दलको कुनै तहको पदाधिकारी कुनैपनि सहकारी संस्थामा पदाधिकारीको उम्मेदवार बन्न पाउने छैन ।
- च) कुनैपनि तहको जनप्रतिनिधि, राज्यकोषवाट तलब खाने कर्मचारी, शिक्षक कुनैपनि संस्थाको संचालक हुन पाउने छैनन् ।
- छ) संस्थावाट लिएको ऋणको भाखा नाघेको ऋण र तिर्न बुझाउन पर्ने अन्य रकम नबुझाएसम्म र कुनैपनि वित्तिय संस्थावाट कर्जा लिई कालो सूचीमा परेका व्यक्ति संचालक वा लेखा समितिको कुनै पदमा उम्मेदवार हुन पाउने छैन ।
- ज) संचालक समितिका कुनैपनि पदाधिकारीले आफुले लिने ऋण आफैँ स्विकृत गर्न पाउनेछैन ।
- झ) संचालक समिति वा लेखा समितिको पदमा उम्मेदवार हुँदा सदस्यले आफ्नो नाम कालो सूचीमा नपरेको, एकाघर परिवारका अन्य व्यक्तिले मनोनयन पत्र दाखिला नगरेको र आफु सोही प्रकृतिको अन्य संस्थाको संचालक वा लेखा समितिको पदाधिकारी नरहेको भनि मनोनयन पत्रमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

द. बचत संकलन, ऋण लगानी, व्याजदर सम्बन्धि नीति :

- क. कुनैपनि संस्थाको सदस्यले अनिवार्य रूपमा संस्थाले तोकेको न्यूनतम बचत नियमित रूपमा गर्नुपर्नेछ ।
- ख. संस्थाले कर्जा र निक्षेपको व्याजदर निर्धारण गर्दा विभेदकारी व्यवस्था र व्यवहार गर्न पाउनेछैन । लिनेदिने व्याजदरमा विभेद गरेको पाइएमा त्यस्तो विभेदवाट संस्थालाई हानी पुगेमा उक्त पुगेको रकम संचालकहरुवाट असुल उपर गर्नुपर्नेछ ।

- ग. निक्षेप र कर्जाको ब्याजदर अनिवार्य रूपमा संचालक समितिबाट निर्णय गराइ लागू गर्नुपर्नेछ ।
- घ. कर्जामा समदर तथा चक्रवृद्धि ब्याज लगाउन पाइनेछैन ।
- ङ. नगरक्षेत्रभित्रका संस्थाहरूले ब्याजदर निर्धारण गर्दा सन्दर्भ ब्याजदरलाई आधार मानि संचालक समितिले निर्णय गर्नुपर्नेछ ।
- च. विभिन्न किसिमका वचतमा दिइने ब्याजदर संस्थाको साधारण सभाले स्वीकृत गरेको वचत नीति अनुरूप हुनुपर्नेछ ।
- छ. संस्थाले निर्धारण गरेको ब्याजदरको विवरण समयमै सम्बन्धित कार्यालयमा जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- ज. संस्थाले परिवर्तन गरेको ब्याजदर जानकारीको लागि सार्वजनिक सूचना जारी गर्नुपर्नेछ ।
- झ. संस्थाको ऋण नीतिमा ऋण लगानीका उद्देश्य अनुरूपका ऋणका प्रकार खुलाउनु पर्नेछ ।
- ञ. संस्थाले आफ्ना प्रत्येक सदस्यलाई कुल पूँजीकोषको १० प्रतिशत नवढाई ऋण लगानी गर्नुपर्नेछ ।
- ट. एक पटक कुनै सदस्यले लिएको साँवा वा ब्याज भुक्तानी नगरेसम्म निजलाई पुनः रकम लगानी गर्न पाइनेछैन । तर ऋण लिंदा पर्याप्त सुरक्षण राखेको अवस्थामा निजको साँवा, ब्याजको किस्ताको नियमितता, उद्देश्य अनुरूपको लगानी आदिका आधारमा निजलाई पुनः थप लगानी गर्न सकिनेछ ।
- ठ. संस्थाको संचालक समिति, लेखा समिति, ऋण उपसमिति तथा व्यवस्थापकले लिएको ऋणको विवरण नगर सहकारी शाखामा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- ड. कुनैपनि संस्थाका संचालकहरूलाई ऋण लगानी गर्दा संचालक संख्याको ४९ प्रतिशत भन्दा बढीले ऋण लिन पाउने छैनन् ।
- ढ. संस्थामा कार्यरत कर्मचारीलाई व्यावसायिक ऋण प्रवाह गर्न पाइने छैन तर कर्मचारीले कर्मचारी सापटी लिन यस व्यवस्थाले बाधा पार्ने छैन ।
- ण. सदस्यलाई आवश्यक कागजातहरू पुऱ्याएपछि ऋण प्रवाहमा ढिलासुस्ती गर्न पाइनेछैन ।

९. अनुगमन नियमन सम्बन्धि नीति :

- क. नगरले संस्थाहरुको नियमित र आवश्यकता अनुरूप नियमन अनुगमन गर्नुपर्नेछ ।
- ख. संस्थाको छाता संघ, विषयगत संघ आदिले आवश्यकता अनुसार संस्थाको अनुगमन गर्नेछन ।

१०. आवद्धता र प्रतिवेदन :

- क) संस्थाले आफ्ना विषयगत संघहरुमा अनिवार्य आवद्ध हुनुपर्नेछ ।
- ख) संस्थाले आफ्नो नियमित प्रतिवेदनहरु नगरपालिका तथा विषयगत संघहरुमा बुझाउनुपर्नेछ ।

११. साधारण सभा संचालन सम्बन्धि नीति :

- क. साधारण सभाको सूचना कम्तिमा १५ दिन अगावै सदस्यहरुलाई पत्राचार गरि दिनुपर्ने, संस्थाको सूचना पार्टीमा टाँस गर्नुपर्ने र स्थानीय रेडियो तथा पत्रपत्रिकामा दिनुपर्नेछ ।
- ख. कुनैपनि संस्थाको साधारण सभा सम्पन्नको वैधताको लागि संस्थाका बहुमत सदस्य उपस्थित भएको हुनुपर्नेछ ।
- ग. साधारण सभा हुने, मिति, स्थान र समय सहित साधारण सभाको एजेण्डा र आर्थिक तथा प्रगति प्रतिवेदन सहित सदस्यलाई पत्राचार गर्नुपर्नेछ ।
- घ. विशेष परिस्थिति बाहेक पुष मसान्तसम्म साधारण सभा सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।

१२. विधागत सहकारी संस्था सम्बन्धि थप नीतिहरु :

देहायका प्रकृतिका संस्थाहरुमा देहाय बमोजिम कार्यक्षेत्र, सदस्य संख्या र सेवा केन्द्र हुनु बाञ्छनिय हुनेछ :

संस्थाको प्रकृति	कार्यक्षेत्र	सदस्य संख्या(न्यूनतम)	सेवा केन्द्र
बचत तथा ऋण	एउटा वडा	न्यूनतम १००० जना	अर्को वडामा एक चौथाई सदस्य हुनुपर्ने
बहुउद्देश्यीय	एउटा वडा	५०० जना	

महिला	एउटा क्षेत्र	१०० जना	
तरकारी, फलफुल	एउटा क्षेत्र	५०० जना	
कृषि	एउटा वस्ती	१०० जना	
दुग्ध	एउटा वस्ती	१०० जना	

१३. विनियम शंसोधन :

कुनैपनि संस्थाको प्रारम्भिक सभावाट विनियम शंसोधन गर्न पाइने छैन ।

१४. सहकारी एकिकरण प्रोत्साहन नीति :

वर्षमा एक भन्दा बढी संस्था एकिकृत गर्न सफल भएका संस्थालाई देहाय अनुरूप प्रोत्साहन वापत गरिनेछ ।

- क) १ वटा सहकारी संस्था एकिकृत भएमा रु.१० हजार बराबरको कार्यक्रम सहयोग प्रदान गरिनेछ ।
- ख) २ वटा सहकारी संस्था एकिकृत भएमा रु. २५ हजार बराबरको कार्यक्रम सहयोग प्रदान गरिनेछ ।
- ग) ३ वटा सहकारी संस्था एकिकृत भएमा रु. ५० हजार बराबरको कार्यक्रम सहयोग प्रदान गरिनेछ ।
- घ) ४ वटा सहकारी संस्था एकिकृत भएमा रु.७५ हजार बराबरको कार्यक्रम सहयोग प्रदान गरिनेछ ।
- ङ) ५ वटा वा सो भन्दा बढी सहकारी संस्था एकिकृत भएमा रु. १ लाख बराबरको कार्यक्रम सहयोग प्रदान गरिनेछ ।

१५. क्षेत्रगत नीतिहरु :

- १) माथि अन्यत्र उल्लेख भएको नीतिगत व्यवस्था बाहेक पनि स्वैच्छिक रुपमा सहमति लिई सहकारीहरु एक आपसमा एकिकृत हुन सक्नेछन् ।
- २) एउटा संस्थाको कार्यक्षेत्रमा एकै प्रकृतिको अर्को संस्थालाई कार्यक्षेत्र कायम गरिने छैन ।

- ३) साविकमा दर्ता भै समुदायस्तरबाट सहकारी शुसासन कायम गरि संचालन भै रहेका संस्था बाहेक प्रत्येक वडा वा टोल बस्तीमा उल्लेख भए देखि बाहेक एकै प्रकृतिको एक भन्दा बढी संस्था दर्ता गरिने छैन ।
- ४) कुनैपनि संस्था माथि उल्लेखित न्यूनतम सदस्य संख्या भन्दा कम सदस्य भएमा एकिकरण अभियानमा जानुपर्नेछ ।
- ५) कुनैपनि संस्था विभाजन हुने परिस्थिति सृजना भएमा ५ हजार भन्दा माथि सदस्य संख्या भएको मात्र विभाजन हुन सक्नेछ ।
- ६) कुनैपनि संस्थाको सदस्य संख्या १०० भन्दा कम भएमा खारेजीमा पर्नेछ ।
- ७) लगातार दुई वर्षसम्म वार्षिक साधारण सभा, अन्तिम लेखा परिक्षण, आवधिक निर्वाचन आदि समावेश भएको प्रतिवेदन नबुझाउने संस्थालाई खारेज गर्न सकिनेछ ।
- ८) दुग्ध सहकारी संस्थाको हकमा दुग्ध संकलन केन्द्र हुनुपर्नेछ ।
- ९) दुग्ध सहकारीको अध्यक्ष र डेरी व्यवस्थापक एउटै व्यक्ति हुन पाइनेछैन ।
- १०) कृषि सहकारीले वर्षमा कम्तीमा २ रोपनी जग्गा भाडा वा लिजमा वा स्वामित्वमा लिई कृषि फर्म संचालन गर्नुपर्नेछ ।
- ११) कुनैपनि कृषि सहकारीले आफ्ना सदस्यहरूलाई सुपथ मुल्यमा मल, विउ, विजन, औजार, उपकरण आदि उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । सदस्यहरूले तिनीहरूको प्रयोग गर्न बान्छनिय हुनेछ ।
- १२) कृषि सहकारीले सामुहिक खेती, कृषि औजार, विउविजन, मल जस्ता बस्तुमा कम्तीमा १० लाख रुपैया बराबरको वार्षिक कारोवार गरेको हुनुपर्नेछ ।
- १३) बहुउद्देश्यीय सहकारीले एउटा उद्देश्य मात्रको कारोवार गर्न पाउने छैन । ३० प्रतिशत भन्दा माथि एउटै उद्देश्यमा काम गरेमाउक्त संस्था एकल उद्देश्यमा रुपान्तरण हुनेछ ।
- १४) महिला सहकारीको हकमा महिलाको क्षमता विकास, नेतृत्व विकास जस्ता कार्यक्रमहरूमा भाग लिने गरिएको हुनुपर्नेछ ।
- १५) महिला सहकारीले आफ्ना सदस्यहरूको क्षमता विकास, सामाजिक चेतना र जागरण पैदा गर्ने कार्यक्रमहरू वर्षको कम्तीमा ५ वटा अनिवार्य गरेको हुनुपर्नेछ ।

- १६) वचत समेत संकलन हुने महिला सहकारीको हकमा नियमित वचत भएको हुनुपर्नेछ ।
- १७) सामाजिक उत्तरदायित्व कार्यक्रम अन्तर्गत महिला सहकारीले घरेलु हिंसा विरोधी गतिविधि र अभियानमा सहभागी हुनुका साथै न्याय मैत्री, समतामूलक समाजको निर्माणमा अग्रसर हुनुपर्नेछ ।
- १८) फलफुल तथा तरकारी सहकारीमा आवद्ध सदस्यले आफुसँग उपलब्ध भएको जग्गामा नियमित तरकारी खेती गर्ने वा वार्षिक कम्तीमा ५०० के.जी. तरकारी विक्रि गर्नुपर्नेछ ।
- १९) कुनैपनि फलफुल तथा तरकारी सहकारी संस्थाले वार्षिक रुपमा कम्तीमा ५००० के.जी. तरकारी कारोवार गरेको हुनुपर्नेछ।
- २०) दुग्ध सहकारीले कम्तीमा वार्षिक ९० हजार लिटर दुग्ध संकलन गर्नुपर्नेछ । दुग्ध संकलकहरुविच वार्षिक साधारण सभा , लेखा परिक्षण तथा आवधिक निर्वाचन जस्ता कार्यहरु गर्नुपर्नेछ । १ हजार लिटर दुग्ध पदार्थ लगातार २ वर्ष विक्री नगरे सदस्यको बैधता कायम गर्न पूर्णविचार गरिनेछ ।

१६) साभेदारी कार्यक्रम/सहकार्य :

स्थानीय सहकारी संस्थाहरुलाई उत्पादन, वितरण, चेतना जागरण र विकास निर्माण जस्ता क्षेत्रमा नगरपालिका लगायत विभिन्न संघसंस्थासँग साभेदारी/सहकार्य गर्ने वातावरण बनाइनेछ। यसका लागि नगरपालिका र सहकारी संस्थाहरुको सहभागीतामा साभेदारी प्रवर्द्धन कोष बनाउन सकिनेछ ।

आज्ञाले

प्रमाणीकरण मिति : २०७७/०५/२५

हरी प्रसाद चापागाईं
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत